

V Bruselu dne 8.2.2016
COM(2016) 48 final

ZPRÁVA KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU A RADĚ

o systémech, které znehybňují skot jeho převrácením nebo jinou nepřírozenou polohou

ZPRÁVA KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU A RADĚ

o systémech, které znehybňují skot jeho převrácením nebo jinou nepřirozenou polohou

1. SOUVISLOSTI

V čl. 27 odst. 2 nařízení Rady (ES) č. 1099/2009 o ochraně zvířat při usmrcování¹ se stanoví: „Do 8. prosince 2012 předloží Komise Evropskému parlamentu a Radě zprávu o systémech, které znehybňují skot jeho převrácením nebo jinou nepřirozenou polohou. Tato zpráva bude založena na výsledcích vědecké studie porovnávající tyto systémy s těmi, ve kterých skot zůstává ve vzpřímené pozici, a zohlední aspekty řádného zacházení se zvířaty, jakož i socioekonomické dopady, včetně jejich přijatelnosti pro náboženská společenství a bezpečnosti personálu. K této zprávě jsou případně připojeny legislativní návrhy s cílem změnit toto nařízení v souvislosti se systémy, které znehybňují skot jeho převrácením nebo jinou nepřirozenou polohou.“

Za účelem zpracování této zprávy zadala Komise provedení studie (nazvané později studie BoRest²).

Vzhledem ke specifčnosti a složitosti této studie (zejména sběru technických a vědeckých údajů na jatkách) trvala její příprava a provedení mnohem déle, než se předpokládalo, a proto byla tato zpráva přijata se zpožděním.

2. SYSTÉMY, KTERÉ ZNEHYBŇUJÍ SKOT PORÁŽENÝ BEZ OMRÁČENÍ

2.1 Popis problematiky

Na jatkách se skot³ před omráčením znehybňuje ve vzpřímené pozici ve znehybňovacích koticích, a to obvykle pomocí penetračního upoutaného projektilu.

Podle čl. 4 odst. 4 nařízení (ES) č. 1099/2009 se požadavky na omračování stanovené v čl. 4 odst. 1 a v příloze I uvedeného nařízení neuplatňují v případě, že jsou k porážce zvířat použity zvláštní metody stanovené náboženskými obřady, pokud k této porážce dochází na jatkách. Za těchto podmínek právní předpisy EU výjimečně povolují metody porážky bez omráčení, například vykrvení zvířat bez omráčení, které zahrnují rituální porážku stanovenou židovskými nebo muslimskými obřady. K tomuto účelu byly navrženy zvláštní znehybňovací systémy, které zvíře

¹ Úř. věst. L 303, 18.11.2009, s. 1.

² *Restraining systems for bovine animals slaughtered without stunning / Welfare and socio-economic implications – BOREST*, Institut de l'Elevage (koordinátor), červen 2015;
http://ec.europa.eu/food/animals/welfare/practice/slaughter/index_en.htm.

³ V rámci této zprávy se výrazem „zvířata“ rozumí pouze skot (dospělý skot a telata).

převrátí hlavou dolů nebo na bok (rotační kotec), aby mohl porážec snáze provést řez. Tyto znehybňovací systémy lze používat, pouze jestliže se zvířata porázejí bez omráčení⁴.

Ve zprávě *o aspektech řádného zacházení se zvířaty u metod omračování a usmrcování* z roku 2004 se vědci z Evropského úřadu pro bezpečnost potravin (dále jen „EFSA“) vyslovili v případě porážky bez omráčení pro znehybňování zvířat ve vzpřímené pozici⁵. Jejich stanovisko vycházelo z publikace z roku 1990, která porovnává dva typy kotců (svislý a rotační).

Avšak v rámci procesu přijímání nařízení (ES) č. 1099/2009 byl předložen argument, že rotační kotce používané v Evropě se nyní od modelu popsaného v publikaci z roku 1990 podstatně liší. Kromě toho vyjádřila některá náboženská společenství obavy, že by vzpřímená pozice nemusela být slučitelná s jejich náboženskými obřady.

2.2 Celková situace

V roce 2012 bylo v EU poraženo celkově 25 milionů kusů skotu⁶, z toho asi 2,1 milionu⁷ (8,5 %) bez omráčení, přičemž téměř celý tento počet (97 %) v šesti členských státech⁸.

Z těchto 2,1 milionu zvířat jich bylo více než 1,6 milionu poraženo v rotačním zařízení (78 % zvířat poražených bez omráčení), zatímco zbytek (22 %) byl poražen ve svislém zařízení.

V roce 2012 se rotační zařízení nepoužívala v Lotyšsku, Portugalsku, Rumunsku, na Slovensku a ve Spojeném království. Ve Spojeném království byla vzpřímená pozice povinná⁹.

Míra používání svislého a rotačního kotce se v jednotlivých členských státech značně liší od 100 % u svislého kotce (ve Spojeném království z důvodu právních předpisů) po 90 % u kotce rotačního (Francie) s různými mezilehlými hodnotami.

Rotační kotce se používají řadou různých způsobů. Většina provozovatelů jatek (80 %) používá převrácení o 180° (hlavou dolů), zatímco ostatní převracejí zvíře částečně o 90° (na bok).

⁴ Ustanovení čl. 15 odst. 2 nařízení (ES) č. 1099/2009.

⁵ http://www.efsa.europa.eu/EFSA/efsa_locale-1178620753812_1178620775454.htm, viz strana 25.

⁶ Podrobnosti jsou uvedeny zejména v oddíle 4 studie BoRest.

⁷ Podle průzkumu mezi příslušnými orgány z roku 2012 činil přesný počet 2 147 300 kusů skotu.

⁸ Belgie, Francie, Itálie, Nizozemsko, Španělsko a Spojené království.

⁹ Vzpřímená pozice byla povinná také v Estonsku, ale během průzkumu nebyla provedena žádná porážka bez omráčení.

2.3 Rotační zařízení

Používá se mnoho typů zařízení (studie BoRest uvádí 32 modelů) od různých výrobců. O 50 % trhu se dělí tři hlavní výrobci, druhou polovinu zásobují výrobci místní.

Podle studie BoRest je více než 90 % francouzských jatek nezávisle na své velikosti vybaveno moderně konstruovanými rotačními zařízeními. Tato zařízení se také používají v jiných zemích, jako je Nizozemsko, Španělsko a Belgie (s Francií představují tyto členské státy 85 % zvířat porážených bez omráčení).

Na základě těchto údajů autoři studie BoRest odhadují, že více než 85 % zvířat je poráženo s využitím moderně konstruovaného rotačního zařízení. To je v souladu se skutečností, že 67 % jatek je vybaveno zařízeními pořízenými před méně než deseti lety a že investice před rokem 1990 provedlo méně než 15 % jatek.

3. ASPEKTY ŘÁDNÉHO ZACHÁZENÍ SE ZVÍŘATY

3.1 Přehled literatury

Ve zprávě úřadu EFSA z roku 2004 odkazují vědci na studii provedenou v roce 1990, která porovnává typ kotce, kde jsou zvířata znehybněna ve vzpřímené pozici (cincinnatský kotec nebo ASCPA), a kotec, kde se zvířata převracejí na bok či záda (Weinbergův kotec). Z této studie vyplývá, že znehybňování zvířat ve vzpřímené pozici je z hlediska řádného zacházení se zvířaty vhodnější.

Od zavedení Weinbergova kotce doznala původní konstrukce rotačních znehybňovacích zařízení značných úprav.

Převrácení zvířat vyvolává řadu problémů z hlediska zacházení se zvířaty: zvíře je v nepřírozené poloze, která vede ke stlačení břicha a ke stresu, zvláště je-li zvíře v této poloze dlouho.

Na druhou stranu znehybňování ve vzpřímené pozici při porážce bez omráčení ztěžuje porážeci provedení řezu (zdola nahoru) a může zhoršovat pracovní podmínky.

3.2 Údaje shromážděné v rámci studie BoRest

V rámci studie BoRest byly otázky řádného zacházení se zvířaty zkoumány od července do prosince 2013 na 18 jatkách v šesti členských státech¹⁰ u 1 113 kusů skotu se zastoupením různých vzorků kategorií zvířat, znehybňovacích zařízení

¹⁰ Belgie, Francie, Itálie, Nizozemsko, Španělsko a Spojené království. Těchto šest členských států představovalo 97 % skotu poráženého bez omráčení v době provádění studie.

a postupů. Bylo sledováno několik parametrů řádného zacházení se zvířaty, které se týkaly délky znehybnění, postupů provádění řezu a vykrvení a ztráty vědomí.

U většiny proměnných byly průměrné hodnoty u všech tří poloh (převrácená, na boku, vzprímená) podobné. Výsledky vykazovaly určité rozdíly, ale většina z nich mohla souviset s určitými zvláštnostmi konstrukce zařízení, kvalitou znehybňovače hlavy a zručností personálu.

Vzhledem k velké rozmanitosti koncepce jatek (uspořádání chodby, uspořádání znehybňovacího a vykrvovacího prostoru, konstrukce znehybňovacího zařízení atd.) a dovedností a schopností porážčů pozorovaných během této studie nebylo možné vzít v úvahu a analyzovat všechny faktory.

Studie však nevedla k přesvědčivým zjištěním, která by stanovila významné rozdíly mezi těmito dvěma znehybňovacími systémy z hlediska řádného zacházení se zvířaty.

4. EKONOMICKÉ, SOCIÁLNÍ A SPOLEČENSKÉ ASPEKTY

Podle studie BoRest jsou ve všech ekonomických ohledech (celkové investice, údržba a životnost) svislé znehybňovací systémy levnější než systémy rotační.

Roční náklady na svislé znehybňovací zařízení se odhadují asi na 4 300 EUR ročně (včetně odpisů investice ve výši 50 000 EUR, nákladů na údržbu a úrokových nákladů) a u rotačních znehybňovacích zařízení na 12 600 EUR (včetně odpisů investice ve výši 100 000 EUR, nákladů na údržbu a úrokových nákladů).

Je však třeba mít na paměti, že náklady v oblasti znehybňování tvoří pouze malou část (méně než 10 %) celkových nákladů na porážku.

Jedním z nejzásadnějších faktorů u nákladů na porážku je rychlost linky na jatkách. V tomto ohledu dospěli autoři studie k závěru, že u svislého a rotačního systému se rychlost linky neliší. V obou případech se za hodinu porazí v průměru asi 28 až 30 dospělých zvířat.

Ředitelé jatek uváděli, že při výběru znehybňovacího systému hraje bezpečnost práce personálu, řádné zacházení se zvířaty a náboženská přijatelnost stejně důležitou úlohu jako náklady.

Studie BoRest se snažila shromáždit informace od řady náboženských představitelů¹¹.

Zástupci židovské obce vždy upřednostňovali převrácenou pozici.

¹¹ Viz zejména tabulka 40, s. 126 a s. 249 studie.

Zástupci muslimské obce často upřednostňovali rotační zařízení, ale vzpřímenou pozici také považovali za přijatelnou, jestliže byla správně nastavena a jestliže systém obsluhovali zkušení zaměstnanci.

Podle názoru obou obcí představuje zásadní faktor z hlediska řádného zacházení se zvířaty a účinnosti a postupů vykrvení bez ohledu na polohu zvířat znehybňovač hlavy.

Pokud jde o provozní podmínky, nebylo kvůli omezenému počtu odpovědí personálu, který pracoval se svislým znehybňovacím systémem, možné oba znehybňovací systémy porovnat. Hlavní rizika z hlediska bezpečnosti práce souvisejí s možnými nečekanými pohyby zvířat po uvolnění ze znehybňovacího zařízení a při vyzvedávání.

5. OBCHOD

O obchodu s halál nebo košer masem nejsou dostupné žádné oficiální informace.

Na základě údajů Eurostatu z období 2009–2013 je vývoz hovězího masa z EU do středomořských muslimských zemí a do Izraele v porovnání s celkovým vývozem do třetích zemí (až 400 000 tun ročně) velmi nízký (méně než 15 000 tun hmotnostního ekvivalentu jatečně upravených těl). Navíc v průběhu let velmi kolísá. Vývoz z EU na Blízký východ se v minulých letech výrazně zvýšil, ale stále je velmi nízký.

6. ZÁVĚRY

Systém, který znehybňuje skot porážený bez omráčení, vybírají provozovatelé jatek tak, aby splnili náboženské požadavky dotčených náboženských obcí. Navíc chtějí systém, který umožňuje rychlou ztrátu vědomí zvířat, zajišťuje bezpečnost práce a je ekonomicky udržitelný.

V EU se používají dva hlavní znehybňovací systémy:

- a) svislý systém, kde se zvířata vykrvují ve vzpřímené pozici (používá se také k omračování zvířat upoutaným projektilem);
- b) rotační systém, kde se zvířata vykrvují po otočení do převrácené polohy nebo na bok (povoleno pouze pro porážku bez omráčení).

Oba systémy mají výhody i nevýhody. Svislý systém se v minulosti považoval za vhodnější z hlediska řádného zacházení se zvířaty, protože neumísťuje zvířata do nepřírozené polohy. Z údajů shromážděných ze vzorku více než tisíce zvířat v EU vyplývá, že z hlediska řádného zacházení se zvířaty nelze dospět k přesvědčivému závěru, že jeden systém je lepší než druhý. Vzhledem k rozmanitosti situací na

jakých závisí řádné zacházení se zvířaty více na konstrukci a používání zařízení než na poloze zvířat (vzpřímená, nebo převrácená).

Totéž platí pro bezpečnost personálu nebo kapacitu porážecí linky.

Investiční a provozní náklady jsou podstatně vyšší u rotačních než u svislých znehybňovacích systémů. V EU se však všeobecně používají systémy rotační (80 % skotu poráženého bez omráčení).

Drtivá většina rotačních znehybňovacích systémů používaných v EU byla navržena nedávno.

K lepšímu zacházení se zvířaty nezávisle na používaném znehybňovacím systému přispívají informace o osvědčených postupech a odborná příprava za účelem správného používání těchto systémů. Příslušný přehled uvádí studie BoRest.